

نحوه ارائه اطلاعات مالی و سبک‌های تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی: آزمون نظریه حسابداری ذهنی

محسن ارچین لیسار^۱

مهدی مرادزاده فرد^۲

بهرام همتی^۳

چکیده

حسابداری ذهنی به تفکیک روانشناختی افراد در منابع و چگونگی ردیابی افراد در استفاده از منابع اشاره دارد. به عبارتی مجموعه‌ای از اقدامات شناختی که توسط افراد و خانواده‌ها برای سازماندهی، ارزیابی و پیگیری فعالیت‌های مالی تعریف می‌شود. هدف این تحقیق بررسی رابطه نحوه ارائه اطلاعات مالی و سبک‌های تصمیم‌گیری با قضاوت استفاده‌کنندگان مالی می‌باشد. به منظور دستیابی به این هدف نمونه‌ای به تعداد ۲۰۰ نفر از حسابداران و مدیران مالی و تحلیل‌گران مالی که در بازارهای مالی فعالیت داشتند، به صورت تصادفی انتخاب شدند. روش جمع‌آوری اطلاعات، توصیفی - پیمایشی است. داده‌ها از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی جمع‌آوری شده است. جهت گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شده است. پایایی ابزار جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پایایی ترکیبی ارزیابی شد و روایی آن با استفاده از تکنیک‌های تحلیل عاملی، مورد تأیید قرار گرفت. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شده است. نتایج آزمون فرضیه‌ها نشان می‌دهد که در حالت‌های مختلف اعلام سود و زیان، سبک‌های تأثیرگذار بر قضاوت و تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان، متفاوت است. با توجه به این نتایج می‌توان گفت که نحوه ارائه اطلاعات بر قضاوت استفاده‌کنندگان بر اساس سبک‌های تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان تأثیر می‌گذارد.

واژگان کلیدی: سبک‌های تصمیم‌گیری، قضاوت و تصمیم‌گیری، نحوه ارائه اطلاعات مالی
طبقه‌بندی موضوعی: G01, G32

۱. دانشجوی دوره دکتری حسابداری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

۲. دانشیار گروه حسابداری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران (نویسنده مسئول) moradzadehfard@yahoo.com

۳. استادیار گروه حسابداری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

۱- مقدمه

اساس حسابداری بر پایه قضاوت و تصمیم‌گیری افراد سرمایه‌گذاران، مدیران و حسابداران قرار دارد. تحولات روزافزون و پیشرفتهای سریع در دامنه وسیعی از فعالیت‌های اقتصادی، ضرورت تهیه و ارائه اطلاعات مالی مربوط، قابل اعتماد و قابل مقایسه توسط واحدهای اقتصادی را افزایش داده است. شکل و نحوه ارائه اطلاعات یکی از ویژگی‌های نهایی قضاوت کردن و تصمیم گرفتن در حوزه حسابداری است. مقصود از شکل و نحوه ارائه اطلاعات، مانند جایگاه هر یک از اقلام تشکیل دهنده صورت‌های مالی و کاربرد روش‌های مختلف حسابداری، روشی است که اطلاعات به شخص تصمیم‌گیرنده منتقل می‌کند. از آنجا که گزارشات مالی به اشکال مختلف به افراد ارائه می‌شود، بر قضاوت افراد تأثیر متفاوتی دارد. تحقیقات قبلی حسابداری نشان می‌دهد کاربران صورت‌های مالی تحت تأثیر طبقه‌بندی ارقام حسابداری قرار دارند. تغییر طبقه‌بندی در صورتهای مالی می‌تواند بر نحوه درک و یا پردازش اطلاعات توسط کاربران، تأثیر بگذارد (هاپکینز^۴، ۱۹۹۶). برخی پژوهش‌ها مانند جنسن^۵ (۲۰۰۱) نشان می‌دهند که ارزیابی موجودی‌های شرکت به روش فایفو یا لایفو، موجب قضاوتهای متفاوتی در مورد قیمت سهام شرکت می‌گردد. در نهایت شیوه ارائه اطلاعات و نیز روش‌های مختلف حسابداری بر قضاوت و تصمیم افراد اثر می‌گذارد. همچنین پژوهش کلتن و توتل^۳ (۲۰۱۰) نشان دهنده این موضوع است که نحوه ارائه اطلاعات و تأثیر آن بر حل مساله یکی از مهم‌ترین موضوعات در تحقیقات مربوط سیستم‌های اطلاعاتی می‌باشد. برخی دیگر از پژوهش‌ها مانند دایکمن^۴ (۱۹۶۴)، برون^۵ (۲۰۰۱) نشان داده‌اند که روش‌های مختلف حسابداری و شیوه ارائه اطلاعات نمی‌تواند بر قضاوت و تصمیم افراد اثر بگذارد.

درک این حقیقت که افراد اطلاعات را به شیوه‌های متفاوتی استفاده می‌کنند. توجه شگرفی نسبت به متغیرهای مؤثر بر فضاوت ایجاد کرده است. دانستن چگونگی قضاوت و تصمیم‌گیری افراد از طریق الگوها یا سبک‌های تصمیم‌گیری فردی، زمینه را برای توسعه استراتژی‌هایی فراهم می‌کند که ممکن است کیفیت تصمیمات را بهبود بخشد. همچنین فقدان پژوهش کافی درباره آن، این انگیزه را در نویسندگان مقاله حاضر به وجود آورد تا تأثیر سبک‌های تصمیم‌گیری و نحوه ارائه اطلاعات بر قضاوت افراد را مورد مطالعه قرار دهند. نوع آوری پژوهش حاضر در مقایسه با مطالعات گذشته،

4- Hopkins

5- Jensen

3- Calton and Tuttle

4-Dyckman

5-Brown

معرفی روش‌هایی برای بالابردن قضاوت افراد است که در مبانی نظری پژوهش به آن پرداخته شده است. توجه به این عوامل می‌تواند موجب بازنگری در نتایج مطالعات گذشته در زمینه قضاوت شود. همچنین ایده‌های جدیدی برای انتخاب متغیر مربوط به قضاوت و تصمیم‌گیری و تفسیر نتایج در پژوهش‌های آتی را فراهم آورد. پرسش اصلی این پژوهش آن است که چه رابطه‌ای بین قضاوت افراد و سبک‌های تصمیم‌گیری و نحوه ارائه اطلاعات وجود دارد. روابط بین نحوه ارائه اطلاعات و فرایندهای قضاوت و تصمیم‌گیری ممکن است به طراحان اطلاعات کمک کند تا اطلاعات حسابداری کاراتر و موثرتری را طراحی کنند. هدف از این مقاله افزایش درک چگونگی تأثیر نحوه ارائه اطلاعات است. به طور خاص، ما بر افزایش درک نحوه ارائه تمرکز می‌کنیم، زیرا نحوه ارائه ممکن است بر نمایش ذهنی تصمیم‌گیرندگان و پردازش یک کار تأثیر بگذارد. نتایج این مقاله می‌تواند موجب بسط مبانی نظری متون مرتبط با قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری گردد. اینکه نتایج پژوهش نشان می‌دهد که نحوه ارائه اطلاعات و سبک‌های تصمیم‌گیری توانایی ایجاد قضاوت بهتر در افراد خواهند داشت یا خیر؟ همچنین نتایج پژوهش می‌تواند ایده‌های جدید برای انجام پژوهش‌های جدید در قضاوت افراد بر اساس تئوری‌های روانشناسی، پیشنهاد نماید.

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۲-۱- سبک تصمیم‌گیری

سبک تصمیم‌گیری، یک فرایند شناختی است که به شدت به شخصیت فرد وابسته است. هر فرد با توجه به چگونگی دریافت و پردازش اطلاعات، تصمیم‌گیری می‌نماید (دیوید و وانسا، ۲۰۱۶). مطالعات انجام شده پیرامون سبک تصمیم‌گیری افراد پنج سبک معرفی شده است. در ادامه این سبک‌ها توضیح داده می‌شوند:

سبک تصمیم‌گیری عقلایی: این سبک بیانگر تمایل تصمیم‌گیرنده به شناسایی تمامی راهکارهای ممکن، ارزیابی نتایج هر راهکار و در نهایت انتخاب راهکار بهینه و مطلوب با توجه به شرایط تصمیم‌گیری است. افرادی که از سبک عقلایی برخوردارند، تصمیمات خود را بر اساس جستجو و تجزیه و تحلیل کامل و همه‌جانبه تمامی اطلاعات موجود یعنی هم از منابع درونی و هم از منابع بیرونی، اتخاذ می‌کنند (سینگ و گرینهاوس، ۲۰۰۴).

9- Davids & Vanessa

10- Singh & Greenhouse

سبک تصمیم‌گیری شهودی: تصمیم‌گیری شهودی، فرایندی ناخودآگاه است که در سایه تجربه‌های استنتاج شده به دست می‌آید. در این شیوه تصمیم‌گیری، فرد تصمیم‌گیرنده منطق روشنی در رابطه با درست بودن تصمیم خود ندارد، بلکه با تکیه بر بینش و فراست درونی خود آن کاری را انجام می‌دهد که فکر می‌کند درست است (پاتون^{۱۱}، ۲۰۰۳).

سبک تصمیم‌گیری آنی: این سبک تصمیم‌گیری بیانگر شرایطی اضطراری است که در آن، فرد بدون پشتوانه فکری قبلی و در کمترین زمان ممکن تصمیم اصلی خود را اتخاذ می‌کند (اسکات و بروس^{۱۲}، ۱۹۹۵). به عبارت دیگر، مدیرانی که از این سبک تصمیم‌گیری برخوردارند در هنگام مواجهه شدن با موقعیت تصمیم‌گیری بلافاصله و بی‌درنگ تصمیم اصلی خود را اتخاذ می‌کنند (تانهولم^{۱۳}، ۲۰۰۴).

سبک تصمیم‌گیری وابستگی: این سبک تصمیم‌گیری بیانگر عدم استقلال فکری و عملی تصمیم‌گیرنده و تکیه بر حمایت‌ها و راهنمایی‌های دیگران در هنگام اتخاذ تصمیم است (پارکر^{۱۴}، ۲۰۰۷).

سبک تصمیم‌گیری اجتنابی: افرادی که از سبک تصمیم‌گیری اجتنابی برخوردارند در هنگام مواجهه با مساله (مشکل یا فرصت) تا آنجا که امکانپذیر باشد تصمیم‌گیری را به تعویق انداخته و از هرگونه واکنش نسبت به مساله رخ داده طفره می‌روند (پارکر، ۲۰۰۷).

۲-۲- نظریه حسابداری ذهنی

حسابداری ذهنی چارچوبی را برای کمک به تصمیم‌گیری اقتصادی افراد فراهم می‌آورد. حسابداری ذهنی چارچوبی فراهم می‌آورد تا تصمیم‌گیرندگان، مجموعه‌ای از نقاط مرجع را برای هر رویداد تهیه و سود و زیان آن را تعیین کنند و سپس با استفاده از نظریه انتخاب، تفاوت بین انواع رویدادها را مشاهده و ارزیابی و در نهایت تصمیم‌گیری نمایند. حسابداری ذهنی مفهومی اقتصادی است که نشان می‌دهد افراد، درجات مختلفی از مطلوبیت را برای هر گروه از دارایی‌های خود تعیین می‌کنند. در حسابداری ذهنی بیان می‌شود افراد به‌طور ذهنی گرایش به تقسیم‌بندی دارایی‌ها به گروه‌های مختلف دارند و مایل هستند هر گروه را به‌طور مستقل مدیریت کنند. یعنی، مبادلات به‌جای آنکه به‌طور پیوسته با موارد دیگر ارزیابی شوند، به‌صورت جداگانه ارزیابی می‌شوند. حسابداری ذهنی، دلالت بر این

11- Patton

12- Scott & Brous

13- Thanholm

14- Parker

دارد که افراد، تمایل به تصمیم‌گیری دربارهٔ مسائل مختلف مالی در حساب‌های ذهنی جداگانه دارند؛ برای مثال، بعضی افراد در زمان سرمایه‌گذاری به دنبال بهینه کردن پرتفوی خود نیستند، بلکه سهام را به صورت جداگانه و بدون در نظر گرفتن ارتباط آنها با همدیگر خریداری می‌کنند. به بیان دیگر، آن‌ها بر اساس تجربه، تصویرهای خاصی از رویدادها و اطلاعات را در ذهن خود به وجود می‌آورند و سپس اقدام به سرمایه‌گذاری می‌کنند. نظریهٔ حسابداری ذهنی سه ویژگی دارد که شامل کدگذاری، طبقه‌بندی و ارزیابی است. در واقع افراد در تصمیم‌گیری‌های مالی و اقتصادی خود، مبالغ رویدادهای مالی را در ذهن خود کدگذاری و طبقه‌بندی می‌نمایند و سپس آن‌ها را ارزیابی و در نهایت تصمیم‌گیری می‌کنند (تالر^{۱۵}، ۱۹۹۹). حسابداری ذهنی ارتباط جدایی‌ناپذیری با گزارشگری مالی دارد. در حسابداری و گزارشگری مالی نیز سیستم حسابداری، حسابها را کدگذاری و طبقه‌بندی می‌نماید و حسابداران نیز بر اساس قضاوت خود نسبت به افشای اقلام در متن صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی اقدام می‌نمایند. بنابراین می‌توان گفت که نحوه ارائه اطلاعات و نحوه افشای آن در صورت‌های مالی متأثر از ویژگی‌های حسابداری ذهنی است (کیان و همکاران، ۱۳۹۶).

طبق تغییرات جدید در نحوه ارائه صورت‌های مالی که از ابتدای سال مالی ۱۳۹۸ برای تمام شرکت‌ها الزامی شده است، با دیدگاه حسابداری ذهنی مطابقت دارد. در این تغییرات افشاء بیشتری الزام گردیده است و نحوه ارائه اقلام در صورت‌های مالی طبقه‌بندی‌های متفاوتی دارد. این طبقه‌بندی می‌تواند در راستای مفاهیم حسابداری ذهنی به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی در کدگذاری، طبقه‌بندی و ارزیابی رویدادهای مالی کمک نماید (بنابی قدیم و کرباسی یزدی، ۱۳۹۳).

۳- پیشینه تحقیق

گوراجی^{۱۶} و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقی تحت عنوان نحوه ارائه عملیات متوقف شده، آن را بصورت تجمعی و غیرتجمعی جمع‌آوری نمودند تا عوامل تأثیر انتخاب نحوه ارائه عملیات متوقف شده را بررسی کنند. نتایج نشان از تأثیر نحوه ارائه اطلاعات بر قضاوت و تصمیم‌گیری افراد داشت. همچنین نتایج تحقیق تحقیق آنها به مدیران، استاندارد‌گذاران و سرمایه‌گذاران کمک می‌کند تا پیامدهای انتخاب نحوه ارائه شده عملیات متوقف شده را در گزارشگری مالی درک کنند.

15- Thaler

16 - Guragai

الین^{۱۷} و همکاران (۲۰۲۰) به تأثیر مشترک متن استاندارد و نشانه گذاری متن بر قضاوت استفاده کنندگان افراد حرفه ای و غیر حرفه ای پرداختند. آنها در تحقیق خود در یافتند که استفاده کنندگان با تجربه نسبت به اطلاعات مربوط حساسیت بیشتری دارند و این نشانه گذاری باعث افزایش حساسیت افراد غیر حرفه ای نسبت به اطلاعات مربوط می شود.

والتون و کیلی^{۱۸} (۲۰۲۰) تأثیر افشا و گزارشگری عملکرد بخش های مختلف شرکت های بین المللی بر اساس مناطق جغرافیایی بر قضاوت سرمایه گذاران غیر حرفه ای را بررسی نمودند. نتایج این تحقیق نشان می دهد ارائه اطلاعات درباره سودآوری شرکت و میزان مالیات پرداخت شده به تفکیک بخش های مختلف جغرافیایی بر قضاوت سرمایه گذاران غیر حرفه ای درباره قرارداد اجتماعی شرکت با جامعه تأثیرگذار است.

ارین و جنفر^{۱۹} (۲۰۱۹) در تحقیق خود تحت عنوان پردازش سرمایه گذاران در ارتباطات مالی، یک خلاصه جامع از تئوری ها در زمینه های مختلف (به عنوان مثال، روانشناسی، بازاریابی و اقتصاد) ارائه می دهند و توضیح می دهند که چگونه این تئوری ها می توانند درک ما را در مورد چگونگی پردازش و پاسخگویی سرمایه گذاران به ارتباطات مالی را تقویت کند. آنها پیشنهادات گسترده ای در مورد چگونگی استفاده محققان حسابداری مالی از تئوری های روانشناسی برای درک و شکل گیری در مورد پردازش و واکنش سرمایه گذاران به افشای مالی مدیران و تحلیلگران ارائه دادند.

دانگ^{۲۰} و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیقی تحت عنوان آیا سرمایه گذاران با نحوه ارائه درآمدها و اعلانات و خبرهای مهم درباره اقلام خاص در صورتهای عملکرد مالی، تحت تأثیر قرار می گیرند؟ آنها اقلام خاص را به سه فرمت ارائه نمودند. ۱- سرفصل درآمدهای غیر عملیاتی و بصورت غیر تجمیعی ۲- سرفصل هزینه های عملیاتی و بصورت غیر تجمیعی ۳- سرفصل هزینه های عملیاتی و بصورت تجمیعی. نتایج آنها نشان می دهد که قضاوت سرمایه گذاران با نحوه ارائه اطلاعات حسابداری و سطح خبرهای مهم تحت تأثیر قرار می گیرد. با توجه به نحوه ارائه اطلاعات، از لحاظ طبقه بندی و غیرتجمیعی، بر ارزیابی سرمایه گذاران در مورد پایداری درآمد تأثیر دارد.

یو و شیم^{۲۱} (۲۰۱۷) در بررسی خود تحت عنوان "اثرات ارائه صورتهای مالی بر رفتار کاربران حرفه ای و غیر حرفه ای اطلاعات" دریافتند قالب ارایه صورتهای مالی بر نحوه قضاوت کاربران غیر

17 - Elain

18- Walton & Killey

19- Erin&Jennifer

20- Dong

21- Yoo,Shim

حرفه ای تأثیر می‌گذارد، اما کاربران حرفه ای تحت تأثیر قرار نمی‌گیرند. همچنین، دریافتند قالب ارایه صورتهای مالی بر نحوه تصمیم‌گیری کاربران غیر حرفه ای و حرفه ای تأثیر نمی‌گذارد (بریان^{۲۲} و همکاران، ۲۰۱۷). آنها تحقیق کردند که چگونه قضاوت و تصمیمات سرمایه‌گذاران از درآمدها بر اساس تلفیقی از نحوه ارائه تحت تأثیر قرار می‌گیرد. پیامدهای تحقیق آنها می‌تواند برای استاندارد گذاران، سرمایه‌گذاران و تحقیقات آتی مورد استفاده قرار گیرد. بونر^{۲۳} و همکاران (۲۰۱۴) بر اساس نظریه حسابداری ذهنی دریافتند که نحوه ارائه اقلام در صورت سود و زیان بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران تأثیر معنی‌داری دارد. در این تحقیق هم چنین هم چنین نشان داده شد هرگاه مدیران واحدهای تجاری تحت فشار برای شفافیت بیشتر اطلاعات باشند، سیاست عدم تجمع اقلام در صورت سود و زیان را بکار می‌گیرند تا اطلاعات را با شفافیت بیشتری ارائه نمایند. اما در مواردی که فشار مذکور کاهش می‌یابد، مدیران بر اساس نظریه حسابداری ذهنی عمل می‌کند و با توجه به اصل منافع و هزینه انتشار اطلاعات اقدام به افشای اطلاعات می‌کند. آن‌ها نتیجه‌گیری می‌کنند مدیریت واحدهای تجاری با انتخاب رویه‌های افشاء در ارائه اطلاعات می‌توانند بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران دخالت نمایند.

کارتاژومنا^{۲۴} و همکاران (۲۰۱۱) در بررسی خود تحت عنوان "استفاده از شکل‌ها به عنوان جایگزین قالبهای ارتباطی در ارسال اطلاعات حسابداری" به این نتیجه رسیدند که شکل‌ها باعث افزایش کارایی می‌شوند و کاربران با یک نگاه می‌توانند به وضعیت موجود پی ببرند ولی اثربخشی کمی دارند.

بیرستیک^{۲۵} و همکاران (۲۰۰۱) در تحقیق خود دریافتند که آن دسته از حساب‌رسان که می‌توانند با راهنمایی پژوهشگران جایگاه تصویر تشکیل شده در ذهن خود را تغییر دهند به شیوه بهتری می‌توانند خطا را کشف کنند.

ماینس و مک‌دانیل (۲۰۰۲) بررسی نمودند که قضاوت‌های افراد در مورد ریسک و مدیریت سهام هنگام ارائه اطلاعات در صورت حقوق صاحبان سهام در مقایسه با ارائه این اطلاعات در صورت سود و زیان، متفاوت است.

22- Brian

23- Bonner

24- Kartadjumena

25- Bierstake

مونیز و همکاران (۲۰۰۱) تحقیقی درباره مسئله های مطرح در مورد شکل ارائه اطلاعات در دو زمینه حسابداری مدیریت و حسابرسی انجام دادند. نتایج نشان داد که حسابداران مدیریت و حسابرسان هنگام ارزیابی پروژه های سرمایه گذاری، صورتهای مالی تهیه شده بر اساس بهای تمام شده، نه به شکل جریان نقدی آینده، مشاهده کردند که آنها تمایل چندان زیادی ندارند که جریان های نقدی را تجزیه و تحلیل کنند. همچنین دریافته اند که تجربه در زمینه حسابداری مدیریت و حسابرسی باعث کاهش اثر شکل ارائه اطلاعات می گردد.

ماینس^{۲۶} و همکاران (۲۰۰۰) پژوهش روانشناسی شناختی آنها نشان می دهد که شکل ارائه بر میزان اطلاعات ارائه شده در مورد اقلام تأثیر می گذارد. واین به سطح هزینه های شناختی ناشی از ارزیابی ها آنها بستگی دارد. این ارزیابی بینش های جالبی را برای استفاده کنندگان اطلاعات مالی در فرایند تصمیم گیری ارائه می دهد. قبل از اینکه قضاوت کلی درباره عملکرد شرکت یا موقعیتهای مالی شرکت و تصمیم گیری در مورد سرمایه گذاری انجام شود، سه کار انجام می دهند: ۱- آنها باید اطلاعات را مکان یابی کرده و به اندازه کافی مطالعه کنند تا بتوانند آنها را بیاد بیاورند ۲- آنها اطلاعات مالی را باید با ویژگی داده ها و پیامدهای آنها در رابطه وضعیت مالی، ارزیابی کنند ۳- آنها باید قبل از رسیدن به قضاوت یا تصمیم گیری کلی، اطلاعات را بوسیله ارزیابی و وزن دهی همه پیامدهای آن، با هم ترکیب کنند.

لیبی و تان^{۲۷} (۱۹۹۹) درباره استفاده کنندگان از اطلاعات تحقیق کردند. آنها به این نتیجه رسیدند اگر به تحلیل گران مالی اطلاعاتی داده شود که در سالهای پیاپی سود شرکت پایین بوده است، سود سال بعد را در سطح پایین پیش بینی می کنند. ولی اگر اطلاعات مربوط به سود سالهای گذشته و آخرین سال (سال قبل) یکجا و به صورت همزمان به آنها داده شود، سود سال بعد را در سطحی پایین پیش بینی می نمایند.

فغفور مغربی و همکاران (۱۳۹۹) تأثیر احساس زبانی، خوانایی و سبک پردازش اطلاعات (خبرگی) بر قضاوت سرمایه گذاران در تحقیق خود به این نکته اشاره کرده اند که اطلاعات کمی به تنهایی و به خودی خود تصویر ناقصی از شرایط اقتصادی یک شرکت ارائه می کند. تجزیه و تحلیل آنها نشان داد احساس زبانی مثبت و خوانایی ضعیف اطلاعیه اعلان سود بر قضاوت سرمایه گذاران تأثیر مثبت دارد.

26- Maines

27- Libby&Tan

پورکریم و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقات خود تحت عنوان تأثیر فراشناخت و خطاهای شناختی بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران: نقش تعدیلی افشای به بررسی تأثیر فراشناخت و خطاهای شناختی بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران، با نقش تعدیلی افشای اختیاری پرداختند. نتایج نشان داد که فراشناخت بر صحت قضاوت سرمایه‌گذاران تأثیر معنی‌داری داشته اما خطاهای شناختی بر صحت قضاوت سرمایه‌گذاران تأثیر معنی‌داری ندارد.

مهرانی و فرجی (۱۳۹۶) در بررسی خود تحت عنوان "تأثیر رفتار نامتقارن هزینه‌ها و شکل ارائه اطلاعات بر دقت پیش‌بینی هزینه‌ها، به این نتیجه رسیدند که برای اهداف بودجه‌ریزی و پیش‌بینی هزینه‌ها، افراد با جزییات بیشتر و اعداد در جداول بهتر از نمودارها ارتباط برقرار می‌کنند و در نتیجه حسابداران به عنوان تهیه‌کنندگان اطلاعات بایست به آن توجه ویژه‌ای نمایند.

معینیان و پورزمانی (۱۳۹۶) در تحقیق خود با عنوان "بررسی کیفیت گزارشگری مالی بر مبنای استانداردهای حسابداری بخش عمومی از نظر نحوه ارائه اطلاعات" با هدف مطابقت ویژگی‌های کیفی گزارش‌های مالی دانشگاه‌های علوم پزشکی سراسر کشور از نظر نحوه ارائه اطلاعات، با استانداردهای حسابداری بخش عمومی صورت گرفت. یافته‌های آنها بیانگر آن است که ویژگی‌های کیفی اطلاعات ارائه شده در گزارش‌های مالی دانشگاه‌های علوم پزشکی از نظر نحوه ارائه اطلاعات، با استانداردهای حسابداری بخش عمومی مطابقت دارد. دانشگاه‌های علوم پزشکی، با اندک تغییرات و بازنگری در نحوه ارائه صورت‌های مالی و گزارشگری خود می‌توانند با استانداردهای حسابداری بخش عمومی همسو شوند.

سعیدی گراغانی و ناصری (۱۳۹۶) در تحقیقی تحت عنوان تفاوت فردی و قضاوت حرفه‌ای حسابرس در جست و جوی پاسخ به این سؤال است که آیا تفاوت‌های فردی در حساب‌رسان منجر به تفاوت در قضاوت آن‌ها می‌شود یا خیر؟. در این تحقیق اثر چهار ویژگی فردی شامل دو ویژگی جمعیت‌شناختی (جنسیت و تجربه) و دو ویژگی روان‌شناختی (خوش‌بینی و اعتماد به نفس) بر قضاوت حرفه‌ای مورد مطالعه قرار گرفته است. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد کلیه متغیرهای مورد مطالعه در این مقاله (خوش‌بینی و اعتماد به نفس، تجربه و جنسیت) منجر به وجود تفاوت در قضاوت حرفه‌ای حساب‌رسان می‌شود.

کیان و همکاران (۱۳۹۶) نقش حسابداری ذهنی در گزارشگری مالی را از دیدگاه سرمایه‌گذاران بررسی نمودند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد هرگاه شرکتها ارقام زیان را در صورت سود و زیان به صورت جداگانه گزارش می‌کنند، در آن صورت این موضوع بر تصمیمات سرمایه‌گذاران

تأثیر معنی داری دارد. به عبارت دیگر، علی رغم وجود سود خالص، گزارش زیان غیر عملیاتی و یا عملیاتی در صورت و سودوزیان، از دیدگاه سرمایه گذاران نشان دهنده رویدادهایی چون ناپایداری سود و مدیریت سود تلقی می شود و این امر بر تصمیم گیری آن ها در سرمایه گذاری در سهام تأثیر گذار است.

پوریوسف و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود با عنوان "بررسی تأثیر سطح تجمع اطلاعات مالی بر کیفیت تصمیمات سرمایه گذاری" دریافتند مطابق نظریه پردازش انسانی اطلاعات، نحوه ارائه، حجم و سایر ویژگیهای اطلاعات در تصمیمات و قضاوتهای تصمیم گیرندگان موثر است. طالب نیا و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله ای تحت عنوان سبک های شناختی تصمیم گیری، زمان پردازش اطلاعات و محتوی ارزشی افشا داوطلبانه با رویکرد پردازش عدسی در حسابداری به این موضوع پرداخته است که افشا داوطلبانه اطلاعات با افزایش صحت تصمیم گیری توسط استفاده کنندگان، محتوی ارزشی فزاینده ای برای شرکت ها به همراه خواهد داشت.

۴-فرضیه های پژوهش

بیشتر تحقیقات روانشناسی شناخت نحوه و کیفیت قضاوت و تصمیم گیری افراد را بررسی نموده اند. روانشناسی شناختی چگونگی عملکرد ذهن انسان را مطالعه می کند، از جمله توجه، درک، پردازش و حل مسئله. درک چگونگی قضاوت و تصمیم گیری افراد شامل درک چگونگی جستجوی اطلاعات برای افراد، نحوه پردازش اطلاعات برای ارائه قضاوت و ترجمه قضاوت ها و تصمیمات است. اثرات اطلاعاتی روش ها و نحوه ارائه حسابداری شامل این مساله می باشد که افراد چگونه ابتکارات ذهنی را برای یافتن و پردازش اطلاعات حسابداری بکار می برند و اینکه اطلاعات حسابداری چگونه انتخاب و کاربرد ابتکارات ذهنی و بازنمایی های ذهنی افراد را تحت تأثیر قرار می دهد. در واقع قضاوت ها و تصمیمات افراد را نه تنها با ارائه اطلاعات تحت تأثیر قرار می دهد بلکه همچنان از طریق اینکه چگونه افراد منطقی بطور محدود، این اطلاعات را پردازش و جستجو می کنند و بطور ذهنی سازمانهایشان و محیط شان را تصویر می کشند را نیز تحت تأثیر قرار می دهد.

فرضیه های تحقیق به شرح زیر است:

فرضیه ۱. سبک های تصمیم گیری عقلایی بر قضاوت و ارزیابی استفاده کنندگان در حالت گزارش زیان خالص تأثیر گذار است.

- فرضیه ۲. سبک‌های تصمیم‌گیری شهودی بر قضاوت و ارزیابی استفاده‌کنندگان در حالت گزارش زیان خالص تأثیر گذار است.
- فرضیه ۳. سبک‌های تصمیم‌گیری وابستگی بر قضاوت و ارزیابی استفاده‌کنندگان در حالت گزارش زیان خالص تأثیر گذار است.
- فرضیه ۴. سبک‌های تصمیم‌گیری آنی بر قضاوت و ارزیابی استفاده‌کنندگان در حالت گزارش زیان خالص تأثیر گذار است.
- فرضیه ۵. سبک‌های تصمیم‌گیری اجتنابی بر قضاوت و ارزیابی استفاده‌کنندگان در حالت گزارش زیان خالص تأثیر گذار است.
- فرضیه ۶. سبک‌های تصمیم‌گیری عقلایی بر قضاوت و ارزیابی استفاده‌کنندگان در حالت گزارش سود جامع تأثیر گذار است.
- فرضیه ۷. سبک‌های تصمیم‌گیری شهودی بر قضاوت و ارزیابی استفاده‌کنندگان در حالت گزارش سود جامع تأثیر گذار است.
- فرضیه ۸. سبک‌های تصمیم‌گیری آنی بر قضاوت و ارزیابی استفاده‌کنندگان در حالت گزارش سود جامع تأثیر گذار است.
- فرضیه ۹. سبک‌های تصمیم‌گیری وابستگی بر قضاوت و ارزیابی استفاده‌کنندگان در حالت گزارش سود جامع تأثیر گذار است.
- فرضیه ۱۰. سبک‌های تصمیم‌گیری اجتنابی بر قضاوت و ارزیابی استفاده‌کنندگان در حالت گزارش سود جامع تأثیر گذار است.

۵- روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر دسته‌بندی تحقیقات بر حسب نحوه گردآوری اطلاعات از نوع تحقیقات توصیفی می‌باشد و در گروه تحقیقات پیمایشی جای می‌گیرد. از نظر نوع مدل سازی معادلات ساختاری است. مبانی نظری و پیشینه تحقیق نیز از راه مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی و برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده شده است. مجموعه حسابداران و مدیران مالی به عنوان جامعه آماری انتخاب شده است. قلمرو زمانی پژوهش نیز سال ۱۳۹۸ می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این تحقیق تصادفی است. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران با فرض جامعه آماری نامعلوم استفاده شده است:

$$n = \frac{Z_{\alpha}^2 pq}{d^2}$$

رابطه (۱) فرمول کوکران برای تعیین حجم نمونه

در این فرمول:

تعداد نمونه = n

مقدار نرمال استاندارد یعنی $Z \frac{\sigma}{2} = 1/96$

$P = q \cdot 0/05$

$d = 0/1$

تعداد نمونه آماری بدست آمده مطابق با فرمول بالا ۲۰۰ پرسشنامه می باشد. در این پژوهش تعداد ۲۳۰ پرسشنامه میان مدیران مالی و کارشناسان و تحلیل گران مالی توزیع شد که در نهایت ۲۰۰ پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفت. با توجه به قاعده حد مرکزی و نرمال بودن متغیرهایی که پرسشنامه آنها را اندازه گیری می نماید، این تعداد از پرسشنامه کافی است. متغیر وابسته در این پژوهش قضاوت استفاده کنندگان اطلاعات مالی است. برای این کار صورت سود و زیان جامعی ارائه شد که زیان خالص بالغ بر ۱۴۰۰۰۰۰ ریال، مازاد تجدید ارزیابی ۸۴۰۰۰۰۰ ریال و سود جامع نیز ۵۶۰۰۰۰۰ ریال گزارش شده بود. از پاسخ دهندگان در خواست شده بود که تا چند درصد به هر یک از رقم های زیان خالص و سود جامع در قضاوت های مالی خود توجه می کنند. متغیر مستقل پژوهش نیز سبک های تصمیم گیری و نحوه ارائه اطلاعات مالی می باشد. نحوه ارائه اطلاعات به صورت متن ارائه و سپس سوالات آن مطرح شده است. ابزار گردآوری داده ها در خصوص سبک های تصمیم گیری، پرسشنامه سبک تصمیم گیری اسکات و وپروس^{۲۸} مربوط به سال ۱۹۹۵ است که شامل ۲۵ مورد توضیح درباره ۵ سبک تصمیم گیری (عقلایی، شهودی، وابسته، اجتنابی و آنی) است. هر کدام از این موارد با استفاده از طیف پنج درجه ای لیکرت اندازه گیری می شود. این پرسشنامه استاندارد بوده و در تحقیقات متعددی در خارج از کشور مورد استفاده قرار گرفته، ضمن این که در پژوهش های جداگانه ای، اعتبار آن مورد سنجش واقع شده است و اعتبار آن با مصاحبه با افراد متخصص، مورد تایید قرار گرفته است.

نمونه ای از پرسشنامه در مورد نحوه ارائه اطلاعات در ادامه آورده شده است.

شرکت نمونه طی سال ۱۳۹۷ دارایی های ثابت خود را مورد تجدید ارزیابی قرار داد و در ترازنامه سال ۱۳۹۷ آن دارایی ها را به ارزش روز بازار منعکس نمود. هم چنین مازاد تجدید ارزیابی دارایی های ثابت را به عنوان یک سود تحقق نیافته ناشی از نگهداری دارایی ها، در صورت سود و زیان جامع گزارش می نماید. لازم به توضیح است که ممکن است تا مدت زمان طولانی دارایی های مزبور فروخته نشوند. بنابراین تأثیر آن بر سودآوری سال های آتی مشخص نمی باشد. اطلاعات مربوط به سود (زیان)

28- Scott, S. G., & Bruce

خالص و سود جامع سال ۱۳۹۷ به شرح زیر است: لطفاً با توجه به اطلاعات زیر به سئوالات خواسته شده پاسخ دهید:

شرکت نمونه	
صورت سودوزیان جامع	
برای سال مالی منتهی به ۲۹ اسفند ۱۳۹۷	
ارقام به میلیون ریال	
۳/۵۵۰/۰۰۰	درآمد فروش
(۲/۰۰۰/۰۰۰)	قیمت تمام شده کالای فروش رفته
۱/۵۵۰/۰۰۰	سود ناخالص
(۲/۹۵۰/۰۰۰)	سایر هزینه‌ها
(۱/۴۰۰/۰۰۰)	زیان خالص
۸۴۰/۰۰۰	مازاد تجدید ارزیابی دارایی ثابت
۵۶۰/۰۰۰	سود جامع

- ۱) فرض کنید شما می‌خواهید عملکرد شرکت نمونه را ارزیابی نمایید. شما تا چند درصد به هریک از رقم‌های سود (زیان) خالص و سود جامع توجه می‌کنید و بر اساس آن‌ها تصمیم‌گیری می‌نمایید. لطفاً پاسخ خود را از صفر تا صد درصد بیان نمایید.
- رقم سود (زیان) خالص درصد رقم سود جامع درصد

- ۲- اهمیت مبلغ مازاد تجدید ارزیابی داراییهای ثابت، در ارزیابی عملکرد شرکت نمونه چگونه است؟ لطفاً بر اساس نمره یک تا یازده امتیاز را مشخص فرمایید.

خیلی کم										خیلی زیاد
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱

- ۳- شما تا چه اندازه عملکرد شرکت نمونه را قوی و پایدار می‌بینید؟ لطفاً بر اساس نمره

یک تا یازده امتیاز را مشخص فرمایید.

خیلی کم										خیلی زیاد
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱

۴- به نظر شما تا چه اندازه سود(زیان) خالص با مازاد تجدید ارزیابی دارایی های ثابت

به هم وابسته هستند و باید در یک صورت مالی به صورت فوق گزارش شوند؟

خیلی کم										خیلی زیاد
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱

۶- یافته های تحقیق

۶-۱- آمار توصیفی

قبل از ورود به مرحله تجزیه و تحلیل اطلاعات ضروری می باشد که تمامی متغیرهای پژوهش توصیف شوند. در این راستا گزارشی توصیفی از متغیرهای پژوهش ارائه شده که این نوع اطلاعات در قالب جدول ۱ به شرح زیر نشان داده می شود.

جدول (۱)- توصیف متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
تصمیم گیری عقلایی	۲۰۰	۱/۸۷	۴/۱۳	۳/۵۲۴۷	۱/۰۰۰۳۳
تصمیم گیری شهودی	۲۰۰	۱/۴	۴/۴	۳/۵۲۵۷	۰/۹۰۷۵۶
تصمیم گیری وابستگی	۲۰۰	۱/۷۱	۴/۵۷	۳/۴۰۰۵	۰/۹۴۶۱۴
تصمیم گیری آنی	۲۰۰	۱/۶۹	۴/۸۳	۳/۴۶۲۶	۰/۹۳۲۰۵
تصمیم گیری اجتنابی	۲۰۰	۱/۲۵	۵	۳/۳۲۰۳	۰/۹۸۹۳۵
در حالت گزارش زیان خالص	۲۰۰	۱/۴۳	۴/۵۷	۳/۴۲۱۸	۰/۷۸۵۵
در حالت سود جامع	۲۰۰	۱/۳۳	۴/۲۸	۳/۵۳۴۸	۰/۷۶۲۹

توصیف پاسخ دهندگان از نظر تحصیلات: با توجه به یافته ها، ۲۶٪ از پاسخگویان کارشناسی، ۱۶٪ از پاسخگویان دانشجوی کارشناسی ارشد، ۴۰٪ دارای مدرک کارشناسی ارشد ۱۵٪ دانشجوی دکتری و ۴٪ از پاسخگویان مدرک دکتری دارند.

توصیف رتبه شغلی پاسخ دهندگان: با توجه به یافته ها مشاهده می شود که ۱۲٪ کارشناس حسابداری، ۴۴٪ رئیس حسابداری، ۳۰٪ مدیر مالی و ۱۵٪ حسابرس بودند.

توصیف سابقه کاری پاسخ دهندگان: با توجه به یافته ها، ۱٪ از پاسخگویان سابقه کاری کمتر از ۵ سال، ۴۲٪ بین ۵ تا ۱۰ سال، ۴۳٪ بین ۱۰ تا ۱۵ سال، ۱۴٪ بین ۱۵ تا ۲۰ سال و ۲٪ بیش از ۲۰ سال سابقه دارند.

۶-۲- پایایی متغیرهای تحقیق

برای آزمون پایایی متغیرهای پژوهش از روش پایایی سازه. مقدار پایایی ترکیبی (CR)، برای سولاتی محاسبه گردید که سنججه مناسبی برای تبیین هر متغیر به حساب می‌آمدند. همان‌طور که در جدول ۲ نشان داده شده است مقدار پایایی ترکیبی (CR) به دست آمده برای متغیرهای پژوهش بیش از ۰/۷ می‌باشند و بدین ترتیب می‌توان از پایایی این متغیرها نیز اطمینان معقول حاصل نمود.

جدول (۲) - نتایج آزمون پایایی متغیرهای تحقیق

متغیر	تعداد سوال	پایایی ترکیبی $CR \geq 0.7$
تصمیم‌گیری عقلایی	۳	۰/۸۴۰
تصمیم‌گیری شهودی	۳	۰/۷۸۴
تصمیم‌گیری وابستگی	۳	۰/۷۹۳
تصمیم‌گیری آنی	۳	۰/۷۰۶
تصمیم‌گیری اجتنابی	۴	۰/۷۷۱

۶-۳- روایی همگرا

این نوع روایی بیانگر آن است که شاخص‌های یک سازه تا چه حد در تبیین واریانس مشترک سهم دارند. به عبارتی روایی هم‌گرا زمانی وجود دارد که امتیازات بدست آمده از دو ابزار (یا سولات پرسش‌نامه) در مورد یک مفهوم، همبستگی زیادی داشته باشند یا سولاتی که یک بعد را می‌سنجد همبستگی بالایی داشته باشد (رامین مهر و چارستاد ۱۳۹۲، ۹۶). روایی هم‌گرا از طریق تحلیل عاملی تأییدی بدست می‌آید. تحلیل عاملی یک فن آماری است که در علوم انسانی کاربرد فراوان دارد. در حقیقت استفاده از تحلیل عاملی در شاخه‌هایی که در آن‌ها آزمون و پرسش‌نامه استفاده می‌شود، لازم و ضروری است.

بعد از آزمون مجدد تحلیل عاملی، بارعاملی مربوط به سولات باقی مانده همه متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰/۴ بوده که از نظر آماری نیز معنی‌دار می‌باشند چون مقدار آماره T-Value آن‌ها بیشتر از ۱/۹۶ می‌باشد. مقدار AVE نیز برای متغیرهای مذکور محاسبه گردید که مقدار آن برای هرمتغیر بیشتر از ۰/۴ بوده و بیانگر روایی هم‌گرا این متغیرها می‌باشد. نتایج تحلیل عاملی متغیرهای پژوهش در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

جدول (۳) - نتایج روایی متغیرهای پژوهش

متغیر	گویه	بارعاملی	آماره T	خطای استاندارد	AVE
سبک تصمیم گیری شهودی	INT2	۰/۵۲	۷/۵۰	۰/۷۳	۰/۵۶۰
	INT4	۰/۹۲	۱۶/۸۸	۰/۱۵	
	INT5	۰/۷۵	۱۱/۸۸	۰/۴۴	
سبک تصمیم گیری وابستگی	IND3	۰/۶۰	۸/۵۳	۰/۶۴	۰/۵۶۸
	IND4	۰/۹۰	۱۳/۵۰	۰/۱۹	
	IND5	۰/۷۳	۱۰/۵۷	۰/۴۷	
سبک تصمیم گیری عقلایی	RAT1	۰/۹۳	۱۴/۹۵	۰/۱۴	۰/۶۴۷
	RAT2	۰/۵۵	۸/۰۶	۰/۷۰	
	RAT5	۰/۸۸	۱۳/۹۸	۰/۲۳	
سبک تصمیم گیری اجتنابی	AVO1	۰/۵۵	۷/۷۵	۰/۷۰	۰/۴۶۳
	AVO2	۰/۶۱	۸/۶۲	۰/۶۳	
	AVO3	۰/۷۰	۱۰/۲۴	۰/۵۱	
	AVO4	۰/۸۳	۱۲/۶۹	۰/۳۱	
سبک تصمیم گیری آنی	IMD2	۰/۶۴	۸/۶۷	۰/۵۹	۰/۴۴۶
	IMD3	۰/۶۴	۸/۶۹	۰/۵۹	
	IMD4	۰/۷۲	۹/۹۹	۰/۴۸	

۶-۴- روایی واگرا

چنانچه همبستگی بین آزمون‌هایی که خصیصه‌های متفاوتی را اندازه گیری می کند پایین باشد، آزمون‌ها دارای اعتبار تشخیصی یا واگرا است. عدم وجود روایی تشخیصی بدان مفهوم است که یک شاخص به دو سازه تعلق دارد و در اصطلاح بار متقاطع وجود دارد. برای محاسبه روایی تشخیصی چنان چه میزان میانگین واریانس استخراج شده (AVE)، بیشتر از دوم ارتباط (همبستگی) بین دو

متغیر مکنون باشد، روایی تشخیصی وجود دارد. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش نیز در جدول شماره ۴ نشان داده شده است. در قطر اصلی این ماتریس میزان AVE، و توان دوم همبستگی بین متغیرها در پایین قطر اصلی نشان داده شده است. همان‌طور که نشان داده شده است میزان AVE برای همه متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰/۴ بوده و هم‌چنین این میزان برای هر متغیر از توان دوم ارتباط بین آن متغیر با متغیرهای دیگر نیز بیشتر است، که بیانگر روایی تشخیصی باشد.

جدول (۴) - ماتریس توان دوم همبستگی بین متغیرهای گروه دوم پژوهش و مقادیر

نام متغیر	سبک تصمیم‌گیری شهودی	سبک تصمیم‌گیری وابستگی	سبک تصمیم‌گیری عقلانی	سبک تصمیم‌گیری اجتنابی	سبک تصمیم‌گیری آنی
سبک تصمیم‌گیری شهودی	۰/۴۸۷				
سبک تصمیم‌گیری وابستگی	۰/۰۲۰	۰/۴۱۶			
سبک تصمیم‌گیری عقلانی	۰/۱۶۰	۰/۰۶۸	۰/۴۷۴		
سبک تصمیم‌گیری اجتنابی	۰/۰۰۴	۰/۰۶۳	۰/۱۰۹	۰/۶۰۲	
سبک تصمیم‌گیری آنی	۰/۰۵۸	۰/۰۴۰	۰/۰۷۳	۰/۲۷۰	۰/۵۳۸

۶-۵- آزمون فرضیه‌های پژوهش

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش معادلات ساختاری استفاده شده است. در آزمون فرضیه‌ها، ضریب مسیر و آماره T-VALUE مربوط به آن ضریب مسیر، بیانگر معنی‌داری آن است. به‌گونه‌ای که ضریب مسیر در صورتی معنی‌داری است که آماره T-VALUE مربوط به آن ضریب مسیر، بزرگتر از ۱/۹۶ و یا کوچکتر از ۱/۹۶ - باشد. نتایج آزمون سبک‌های تصمیم‌گیری بر قضاوت و ارزیابی استفاده‌کنندگان در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول (۵) - نتایج تحلیل آزمون فرضیه های پژوهش

فرضیه پژوهش			آماره t	ضریب مسیر استاندارد	نتیجه آزمون
H1	تصمیم گیری عقلایی حالت	← سود خالص	۲/۰۲	۰/۲۳	تأیید
H2	تصمیم گیری شهودی حالت	← سود خالص	-۰/۴۸	-۰/۰۵	عدم تأیید
H3	تصمیم گیری وابستگی حالت	← سود خالص	-۰/۲۱	-۰/۰۲	عدم تأیید
H4	تصمیم گیری آنی حالت	← سود خالص	۰/۹۸	۰/۱۲	عدم تأیید
H5	تصمیم گیری اجتنابی حالت	← سود خالص	۳/۴۳	۰/۳۶	تأیید
H6	تصمیم گیری عقلایی حالت	← سود جامع	۰/۰۸	۰/۰۱	عدم تأیید
H7	تصمیم گیری شهودی حالت	← سود جامع	۲/۹۶	۰/۲۷	تأیید
H8	تصمیم گیری آنی حالت	← سود جامع	۱/۳۲	۰/۱۳	عدم تأیید
H9	تصمیم گیری وابستگی حالت	← سود جامع	۱/۹۷	۰/۱۸	تأیید
H10	تصمیم گیری اجتنابی حالت	← سود جامع	۱/۲۱	۰/۱۱	عدم تأیید

پس از آزمون فرضیه های پژوهش باید اطمینان نمود که مدل معادلات ساختاری از برازش لازم برخوردار است. مجموعه وسیعی از معیارها و شاخصهای برازندگی وجود دارند که می توانند برای اندازه گیری کل الگو مورد استفاده قرار گیرند. یک محقق باید از معیارهای مختلفی برای قضاوت در مورد برازش مدل استفاده کند، زیرا شاخص واحدی وجود ندارد که به طور قطعی برای آزمون مدل، مورد قضاوت و ارزیابی قرار گیرد (کلاتری ۱۳۸۸). بر این اساس در جدول ۶ به چند شاخص مهم سنجش برازش الگوی مفهومی در خصوص هر یک از مدل های معادلات ساختاری اشاره می شود.

جدول (۶) - نتایج برازش معادلات ساختاری

وضعیت برازش	مقادیر توصیه شده	مقادیر محاسبه شده شاخص ها				شاخص های برازش الگوی مفهومی
		تأثیر سبک های پردازش بر قضاوت و ارزیابی استفاده کنندگان در حالت		تأثیر سبک های تصمیم گیری بر قضاوت و ارزیابی استفاده کنندگان در حالت		
		گزارش سود جامع	گزارش زیان خالص	گزارش سود جامع	گزارش زیان خالص	
—	—	۴۹/۰۶	۴۶/۸۰	۱۱۴/۲	۱۳۳/۳۵	Chi Square
—	—	۲۳	۲۳	۱۰۴	۱۰۶	Df
قابل قبول	Chi Square/Df≤۳	۲/۱۳۳۰	۲/۰۳۴۸	۱/۰۹۷۳	۱/۲۵۸۰	Chi Square/Df
قابل قبول	RMSEA≤۰/۰۸	۰/۰۷۵	۰/۰۷۲	۰/۰۲۲	۰/۰۳۶	RMSEA
قابل قبول	NFI≥۰/۹۰	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۹۳	۰/۹۲	NFI
قابل قبول	CFI≥۰/۹۰	۰/۹۵	۰/۹۶	۰/۹۹	۰/۹۸	CFI
قابل قبول	NNFI≥۰/۹۰	۰/۹۲	۰/۹۴	۰/۹۹	۰/۹۷	NNFI
قابل قبول	IFI≥۰/۹۰	۰/۹۵	۰/۹۶	۰/۹۹	۰/۹۸	IFI
قابل قبول	RMR≤۰/۵	۰/۵۰	۰/۴۰	۰/۲۷	۰/۳۱	RMR

۷- نتیجه‌گیری و بحث

نتایج فرضیه‌های ۱ تا ۵ در حالت زیان خالص نشان می‌دهد، افرادی که دارای سبک تصمیم‌گیری آنی و عقلایی هستند در قضاوت و تصمیم‌گیری خود به سود خالص توجه دارند. اما سبک‌های تصمیم‌گیری شهودی، وابستگی و اجتنابی تأثیر معنی‌داری بر قضاوت و تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان ندارند. طبق نتایج ۶ تا ۱۰ فوق‌الفرادی که دارای سبک تصمیم‌گیری شهودی و وابستگی هستند در حالت سود جامع سبک‌های تأثیر گذار و با اهمیتی هستند. اما سبک‌های تصمیم‌گیری عقلایی، اجتنابی و آنی تأثیر معنی‌داری بر قضاوت و تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان ندارند.

با توجه به نتایج آزمون فرضیه‌ها، نحوه ارائه اطلاعات بر قضاوت استفاده‌کنندگان بر اساس سبک‌های تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان تأثیر می‌گذارد. تحلیل نتایج بیانگر آن است که در حالت‌های مختلف اعلام سود و زیان، سبک‌های تأثیر گذار بر قضاوت و تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان، متفاوت است. این موضوع نشان‌دهنده اهمیت ارقام و همچنین نحوه افشا و ارائه اقلام سود و زیان

جامع مستلزم بکارگیری سبک‌های تصمیم‌گیری متفاوت است. با توجه به مفاهیم حسابداری ذهنی می‌توان گفت اثرات اطلاعاتی روش‌ها و نحوه ارائه حسابداری شامل این مساله می‌باشد که افراد چگونه ابتکارات ذهنی را برای یافتن و پردازش اطلاعات حسابداری بکار می‌برند و اینکه اطلاعات حسابداری چگونه انتخاب و کاربرد ابتکارات ذهنی و بازنمایی‌های ذهنی افراد را تحت تاثیر قرار می‌دهد. همان گونه که در مبانی نظری این پژوهش اشاره شد، تهیه کنندگان و کاربران گزارش‌های مالی از حسابداری ذهنی استفاده می‌کنند. گزارشگری مالی فعلی به مدیران امکان انعطاف پذیری جهت تفکیک اقلام صورت سود و زیان را می‌دهد. این انعطاف پذیری در مواقعی مشکل ساز است که مدیران تجمع و یا تفکیک را ترجیح می‌دهند، زیرا ارزیابی مدیران از شرکت‌ها براساس اینکه آیا اطلاعات عملکرد را به صورت تجمع و یا تفکیک شده نشان دهند به شکلی قابل پیش بینی متفاوت خواهد بود (کیان و همکاران، ۱۳۹۸). یافته‌های این پژوهش بانایج پژوهش گوی و جیانان (۲۰۱۶) مطابقت دارد. این پژوهشگران شواهد تجربی ارائه می‌دهند که نشان می‌دهد. تفکیک هزینه‌ها (غیرتجمعی) در صورت سود و زیان، باعث بهبود قضاوت افراد می‌گردد. هزینه‌های تفکیک شده در صورت‌های سود و زیان باعث افزایش شفافیت اطلاعات در مورد ساختار هزینه‌ها و اهرم‌های عملیاتی می‌شود که معمولاً در چندین بخش از صورت‌های مالی و یادداشت‌های مالی افشا می‌شود. همچنین مطابق با تحقیق بیدارد و بیگز^{۲۹} (۱۹۹۱) می‌باشد آنها به این نتیجه رسیدند، حساب‌رسانی که تصویری نادرست از مسئله در ذهن خود خلق می‌کنند، نمی‌توانند خطایی را که موجب نوسان نسبت‌ها شده است را کشف کنند و بدان سبب آنها از آنچه در حال انجام شدن است تصویری نادرست در ذهن خود خلق می‌کنند که نمی‌توانند از همه اطلاعات مهم استفاده کنند و یا نمی‌توانند آنها را به صورتی درست، در هم ترکیب و یکپارچه کنند. با توجه به مطالب گفته شده و اهمیت و تأثیر شکل ارائه اطلاعات بر قضاوت و تصمیم‌گیری، برنامه‌های آموزش حسابداری باید بر بهبود و ارائه رهنمودهای لازم درباره چگونگی اعمال قضاوت‌ها و ایجاد یک چارچوب جامع درباره انجام قضاوت‌های آگاهانه توسط تدوین کنندگان استاندارد باشد. همچنین انتخاب قالب نمایش و نیز ویژگی‌های استفاده کنندگان را در نظر داشته باشند. چرا که شکل و نحوه ارائه اطلاعات مالی می‌تواند در سودمندی آنها تأثیر گذار باشد. در نهایت نتایج این تحقیق به استاندارد‌گذاران کمک می‌کند تا با در نظر گرفتن تئوری‌های روانشناسی شناختی استانداردهایی را تدوین کنند که به گونه بهتری کیفیت قضاوت و تصمیم‌گیری را در گزارش‌های مالی افزایش دهد.

منابع و مآخذ

۱. بنابی قدیم، رحیم؛ کرباسی یزدی، حسین (۱۳۹۳) کاربرد تئوری حسابداری ذهنی، پژوهش حسابداری شماره ۱۳ صص ۱-۱۷
۲. پورکریم، محمد. جبارزاده کنگرلویی، بحری ثالث، جمال، قلاوندی (۱۳۹۸). حسن، تاثیر مدیریت سود بر لحن گزارشگری مالی در نظام حسابداری ایران، دوره ۱۰، شماره ۳، صص ۲۱-۴۴
۳. پوریوسف، اعظم. ثقفی، مهدی و شبانی، محمد (۱۳۹۵). بررسی تأثیر سطح جمع اطلاعات مالی بر کیفیت تصمیمات سرمایه‌گذاری. مجله اقتصادی، سال ۱۶، صص ۳۹-۵۶
۴. سعیدی گراغانی، مسلم و ناصری، احمد (۱۳۹۶)، تفاوت‌های فردی و قضاوت حرفه‌ای حسابرس، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۳۶، صص ۱۱۱-۱۳۰.
۵. طالب‌نیا، قدرت‌اله. پورزمانی، زهرا. بیات، علی (۱۳۹۲). سبک‌های شناختی تصمیم‌گیری، زمان پردازش اطلاعات و محتوای ارزشی افشاء داوطلبانه: رویکرد پردازش عدسی در حسابداری. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال ششم، شماره ۱۷، تابستان. صص ۹۳-۱۰۶
۶. فغفور مغربی، یگانه. سجادی حسین. اثنی عشری، حمیده. رضائیان، علی (۱۳۹۹). تاثیر احساس زبانی، خوانایی و سبک پردازش اطلاعات (خبرگی) بر قضاوت سرمایه‌گذاران: شواهد آزمایشی، فصلنامه علمی-مطالعات تجربی حسابداری مالی، سال ۱۶، شماره ۶۵، صص ۳۴-۱
۷. کیان، علیرضا، پورحیدری امید؛ کامیابی، یحیی (۱۳۹۶). بررسی تأثیر حسابداری ذهنی بر رفتار سرمایه‌گذاران از دیدگاه گزارشگری مالی، پژوهشهای حسابداری مالی، سال نهم شماره ۳۲ صص ۱-۲۲
۸. معینان، داود. و پورزمانی، زهرا (۱۳۹۶). بررسی کیفیت گزارشگری مالی بر مبنای استانداردهای حسابداری بخش عمومی از نظر نحوه ارائه اطلاعات. حسابداری دولتی، سال سوم، شماره ۲، پیاپی ۶، بهار و تابستان. صص ۹۳-۱۰۴
۹. مهرانی، ساسان و فرجی، امید (۱۳۹۶). تاثیر رفتار نامتقارن هزینه‌ها و شکل ارائه اطلاعات بر دقت پیش‌بینی هزینه‌ها: تبیین مدل عدسی برانزوئیک. نشریه پژوهشهای کاربردی در گزارشگری مالی، دوره ۶، شماره ۱، شماره پیاپی ۱۰، پاییز و زمستان، صفحه ۷-۳۴.
10. Bedard, J., and S. Biggs (July 1991). Pattern Recognition, Hypotheses Generation, and Auditor Performance in Analytical Task. The Accounting Review, pp 622-42

11. Bierstake,j.,and S.Wright(2001),A Reseach of Concerning Practical problem-solvin Ability,Behavioral Research in Accounting , pp 49-62
12. Brian R. Hogan ,Ganesh. Krshnamoorthy and James J. Maroney(2017) ,Behavioral Research in Accounting ,29 (2): pp11–24.
13. Bonner, S.E., Clor-Proell ,S.M., Koonce. L., (2014) Mental Accounting and Disaggregation Based on the Sign and Relative Magnitude of Income Statement Items. The Accounting Review: June 2014, Vol. 89, No. 6, pp. 2087-2114.
14. Brown,I.,and E.Mohammad(2001).Profiting From Predicting Individual Analyst Earning Forecast Accuracy .Working paper ,Georgia State University
15. Davids E L, Vanessa R N, Leach L (2016). Decision Making Styles: A Systematic Review of Their Associations with Parenting. Adolescent Research Review. 1 (1),pp 69-90.
16. Lei Dong, Bernard Wong-On-Wing and Gladie Lui(2017). Advances in Accounting Behavioral Research, Volume 19,pp 69_95
17. Dyckman.T(Appril 1964).On the Investment Decision .The Accounting Review, pp 95-285
18. Elain Henry,Warietta Peytcheva,Behavioral research in accounting (2020),32(1),pp 1-20
19. Erin L. Hamilton ,Jennifer Winchel, Behavioral Research in Accounting (2019) 31 (1): pp 133–156
20. FASB (Financial Accounting Standards Board) and IASB (International Accounting Standards Board). 2010. Analyst Field Test Results. Norwalk, CT: FASB / IASB.
21. Guragai ,Binod. Attachot,Weerapat. Peabody,Drew(2020), Financial statement presentation of discontinued operations: Determinants and consequences,Advances in Accounting,volume 49, June 2020, 10047
22. Kartadjumena, Eriana. Jayanti, Dwi. Dudi, Abdul Hadi. 2011. The Use of Schematic Faces as an Alternative Communication Formats in Sending Accounting Information. Society of Interdisciplinary Business Research (SIBR), Conference on Interdisciplinary Business Research
23. Hopkins ,P. 1996. The Effect of Financial statement Classification of Hybrid Financial Instruments on Financial Analysts Stock Price Judgment. Journal of Accounting Research 34. pp33-50
24. Jensen,M.(2001).Corporate Budgeting Is Broken Lets Fix.Harward Business Review,pp 94-101
25. Parker, A. M, W, B. B & Baruch, F. (2007). Maximizes versus Satisfiers: Decision–Making Styles, Competence and Outcomes, Judgment and Decision Making, vol. 2, no. 6, pp 342-344.
26. Patton, JR. (2003). Intuition in Decisions, Journal of Management Decision, and Journal - Available from
27. Maines,l & L.Mcdaniel.(2000).Effects of Comprehensive-incomCharacteristics on Nonprofessional investors Judgments:The Rol of Financial-Statement presentation format,The Accounting Review,pp179-207.

28. Scott, S. G, & Bruce, R. A. (1995). Decision-making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55(5), pp 818-831.
29. Singh, R & Greenhouse, J. (2004). The Relation between Career Decision-Making Strategies and Person-Job fit: A study of job changers, *Journal of vocational behavior*. 64(1) pp719-749
30. Thaler, R. Mental. (1999). Accounting Matters. *Journal of Behavioral Decision Making*: PP183-206.
31. Thunholm, P. (2004). Decision-Making Style: habit, style or both?, *Journal of Personality and Individual Differences*, pp 932-933.
32. Libby, Robert. Emert. A. Scott (2014). Earnings Presentation Effects on Manager Reporting Choices and Investor Decisions, pp 410-438
33. Libby, R., and H. Tan. Analysts (1999) Reactions to Warnings of Negative Earnings Surprises. *Journal of Accounting Research*. pp 35-415
34. Walton, S. and Killey, M. (2020), "The Impact of Country-by-Country Reporting on Nonprofessional Investor Judgments", Hasseldine, J. (Ed.) *Advances in Taxation*, Vol. 27: pp 159-195.
35. Yoo, Ji Seon and Shim, Tae Sup. 2017. The Effect of Financial Statement Presentation on the Behavior of Professional and Nonprofessional Information Users. *SSRN Electronic Journal*, January

Presentation Financial Information and Decision-Making Styles of Users of Financial Information: Mental Accounting Theory Test

Mohsen Archin Lisar³⁰

Mehdi Moradzadehfard³¹

Bahram Hemati³²

Abstract:

Mental accounting refers to the psychological segregation of individuals in resources and how individuals are tracked in the use of resources. In other words, a set of cognitive measures defined by individuals and families to organize, evaluate and track financial activities. The purpose of this study was to investigate the relationship to present financial information and decision-making styles with judgment of financial users. In order to achieve this goal, a sample of 200 accountants and financial managers who were active in financial markets were randomly selected. The method of data collection is descriptive-survey. Data were collected from both library and field methods. A questionnaire was used to collect information. The reliability of the data collection tool was evaluated using combined reliability and its validity was confirmed using factor analysis techniques. To test the research hypotheses, the structural modeling-equation method has been used. The results of hypothesis testing show that in different cases of profit and loss announcement, the styles affecting the judgment and decision-making of users are different. Based on these results, it can be said that the way information is presented influences users' judgments based on users' decision-making styles.

Keywords: Decision-Making Styles, Judgment and Decision-Making, Presentation Financial Information

JEL Classification: G32, G01

30. PhD Student in Accounting, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran

31. Associate Professor Department of Accounting, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran (Corresponding Author) moradzadehfard@yahoo.com

32. Assistant Professor Department of Accounting, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran